

La música

Lluís Gendrau amb la col·laboració d’Helena Morén Alegret,
Jordi Novell, Jordi Martí, Èlia Gea, Elisenda Soriguera,
Teresa Vallbona, Cristina Garde i Rosa M. Pujol

Grup Enderrock

A Catalunya, el sector musical protagonitza un bienni 2019–2020 marcat per un contrast inesperat. Després de recompondre’s de la crisi financera de 2008, en què es posa en valor la música en viu —i que pal·lia la caiguda del disc físic—, el sector musical experimenta un 2019 a l’alça, amb la millor facturació de la dècada. Però aquesta tendència positiva es veu sobtadament interrompuda amb l’esclat de la pandèmia de la Covid-19, el març de 2020. El confinament i les mesures sanitàries obliguen a restringir l’activitat de la música en viu, fet que desemboca en la major crisi de la història recent per a tota la indústria musical. El sector es veu obligat a reenfocar-se de ple per superar els dèficits estructurals històrics, amb l’esperança posada en el món digital. Les dades també indiquen les canviants formes de contractació i adaptabilitat del sector, i pel que fa al consum, el capítol també aprofundeix sobre els estils musicals més seguits.

GENDRAU, Lluís amb la col·laboració de MORÉN ALEGRET, Helena; NOVELL, Jordi; MARTÍ, Jordi; GEA, Èlia; SORIGUERA, Elisenda, VALLBONA, Teresa; GARDE, Cristina; PUJOL, Rosa M. (2021): “La música”, a CIVIL I SERRA, Marta; LÓPEZ, Bernat, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2019–2020* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 7, pàg. 185–198. ISSN 2014-2773. ddd.uab.cat/record/245281

Arran de la pandèmia s'ha enfonsat la indústria de la música, però la creació i la formació han experimentat un auge que es plasmarà en la propera dècada

.....

1. Introducció

L'impacte de la pandèmia de la Covid-19 ha representat un canvi de paradigma i un punt d'inflexió en la música catalana. Res serà igual. La gènesi d'una nova revolució musical serà un fet natural, com va passar després de la sotragada financera del 2008 o de les guerres mundials. S'ha enfonsat la indústria de la música, però la creació i la formació han experimentat un auge que es plasmarà en la propera dècada. La música en viu s'ha vist obligada a restringir els concerts durant gairebé tot el 2020 —des de sales a festivals, passant per cancel·lacions de festes majors—, i ha desembocat en la crisi més important de la història recent per a tota la indústria musical. La recuperació en la facturació del sector del directe des del 2017 —i sobretot l'acceleració constataada el 2019— feia preveure una temporada amb molt bones perspectives. El 2020, la situació catastròfica, provocada per la conjuntura sanitària i les mesures que s'han aplicat, ha ensorrat les perspectives, amb la caiguda del 70% de la facturació, l'anul·lació del 60% dels concerts i la caiguda de més del 90% d'espectadors. L'àmbit discogràfic també s'ha vist arrossegat per la conjuntura, tot i la contractació i l'edició històrica d'artistes catalans.

El capítol parteix d'una retrospectiva històrica (2008–2018), que dona pas a l'evolució del bienni 2019–2020 en la indústria del directe, el consum musical i la indústria discogràfica, amb èmfasi, com en edicions anteriors de l'*Informe*, en la presència femenina, els grups emergents i la llengua. La recollida de dades es fa a partir de fonts institucionals, estadístiques i l'*Anuari de la música* (Grup Enderrock i Associació Professional de Representants, Promotors i Mànegers de Catalunya), que el 2021 compleix vint anys.

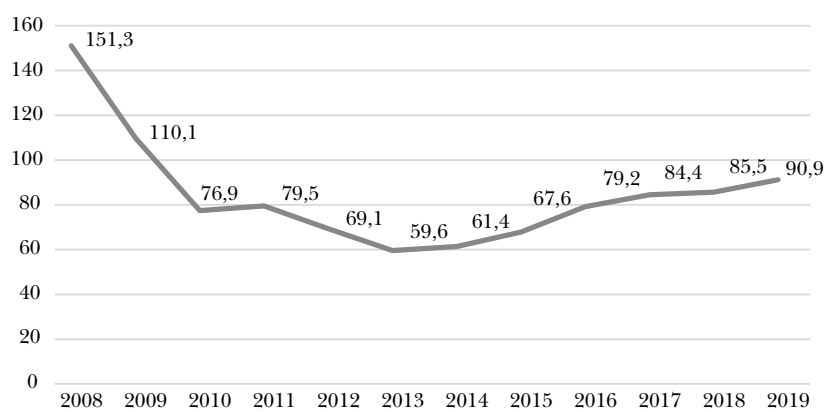
2. Deu anys per a la recuperació econòmica del sector (2008–2018)

La crisi financera del 2008 va afectar de ple la indústria cultural. El sector discogràfic va patir a més un doble embat a causa de la conjuntura econòmica i la crisi de vendes provocada per la pirateria, i no ha sortit del pou fins a la implantació dels formats digitals, els quals els darrers anys ja han superat la facturació dels físics. La situació va provocar que el directe es convertís en el principal recurs de la indústria musical i, com a conseqüència, que la proliferació de grans festivals dibuixés un nou panorama cultural. Si analitzem el sector musical, es pot apreciar una evolució del 2008 fins al 2019, que s'estronca de nou de manera radical el 2020 amb l'afectació per la pandèmia.

El punt de partida àlgid se situa el 2008, tal com recull el gràfic 1, amb 151,3 milions d'euros de facturació de la indústria de la música en directe (87,5% del sector) —un àmbit en plena expansió— i 21,6 milions de la indústria discogràfica —tocada ja per la crisi estructural—. La música en directe era una de les principals fonts d'ingressos del sector cultural català —i sobretot de l'àmbit musical—, amb 12 milions d'espectadors i prop de 14.000 concerts. Dos anys més tard, ja s'havia patit una profunda davallada, amb una facturació en recessió del 50% fins a

76,9 milions, que situava la majoria d'empreses en números vermells. El mercat es va recuperar lleument el 2011 amb un rebot puntual facilitat per la creació de nombrosos festivals com a salvavides, però la caiguda es va accelerar fins al mínim històric de 59,6 milions registrat el 2013. Els anys següents van estar marcats per una lenta recuperació, que el 2018 i 2019 va aportar la millor facturació de la dècada, amb 85,5 i 90,8 milions respectivament —un augment del 52% respecte al punt més baix—, i amb una expectativa immillorable que augurava la recuperació total el 2020. Tot i això, la facturació quedava lluny dels volums registrats de l'etapa precrisi financera, que ja mai més es tornaran a assolir.

Gràfic 1. Evolució de la facturació de la indústria del directe a Catalunya, en milions d'euros (2008–2019)

Font: GRUP ENDERROCK (2021).

L'evolució s'ha observat en l'augment de caixets artístics i del preu de les entrades, uns indicadors que han anat lligats a una major contractació dels ajuntaments catalans, els quals han disposat d'uns comptes més sanejats. La facturació positiva del sector ha anat lligada a una major rendibilitat de les operacions, tenint en compte que els 19.256 concerts i 13.009.445 espectadors del 2017 es van reduir el 2019 a 17.362 concerts i 10.894.181 espectadors, però la facturació va augmentar un 7,6%. La fragilitat del sector a l'hora de remuntar la crisi els darrers anys s'ha visualitzat amb una major externalització de les produccions, un fet que se suma a la proliferació de treballadors temporals i *freelance* per poder cobrir l'organització de cada vegada més concerts i festivals. A causa de la temporalitat de les contractacions —especialment centrades en l'època estival— la majoria d'empreses s'han vist obligades a diversificar les compres, i al mateix temps han sorgit un munt de petites noves empreses, sovint especialitzades i en molts casos unipersonals, que treballen a demanda.

Quant a la indústria discogràfica, en tombar el mil·lenni es va iniciar una aguda crisi del sector discogràfic català, que va anar retrocedint fins a tocar fons el 2009, amb una facturació de 14,9 milions d'euros per vendes de discos. La bona evolució posterior del mercat català, amb una segona onada de pop-rock en català, amb bandes com Manel, Els Amics de les Arts, Mishima o Antònia Font, va afavorir una certa recuperació

En tombar el mil·lenni es va iniciar una aguda crisi del sector discogràfic català, que va anar retrocedint fins a tocar fons el 2009, amb una facturació de 14,9 milions d'euros per vendes de discos

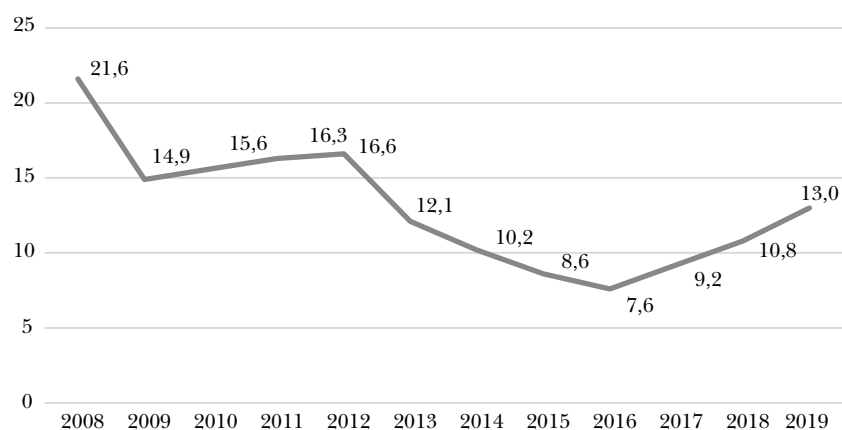
**El 2018
la indústria
discogràfica
catalana, amb
una facturació
de 10,8 milions,
confirmava
per segon any
consecutiu una
evolució positiva
i apuntava
finalment signes
de millora**

.....

del mercat, que el 2012 havia guanyat un 11,4% de facturació, fins als 16,6 milions. Cal recordar que al final de la dècada anterior es va donar per morta l'eclosió de l'escena del rock català, a causa de la dissolució de les principals bandes i la desaparició dels circuits de festa major. Tot i això, a partir del 2013 la incapacitat dels segells catalans per implantar el format digital, com havien fet les multinacionals, va aguditzar de nou la crisi fonogràfica. El mínim històric de la dècada es va registrar el 2016, amb una caiguda de facturació que va arribar a ser només de 7,6 milions.

Del 2017 al 2019 el volum de vendes del negoci discogràfic català va iniciar l'esperada recuperació —sense comparació amb l'etapa anterior a la crisi—, gràcies a un mercat digital que començava a guanyar valor. Cal subratllar que l'any 2017 per primera vegada el pes específic del mercat digital va passar a ser majoritari, amb un 59% del total de la facturació, equiparable a la realitat dels mercats internacionals. D'aquesta manera, l'any 2017 es va iniciar un creixement, que es va concretar amb una facturació de 9,2 milions d'euros (+22%), que revertia la tendència dels darrers quatre anys. El 2018 la indústria discogràfica catalana, amb una facturació de 10,8 milions, confirmava per segon any consecutiu una evolució positiva i apuntava finalment signes de millora gràcies sobretot al negoci digital, diversificat cada vegada en més branques (vendes digitals, *streaming*, drets editorials...), que el 2019 es va consolidar, amb 13 milions d'euros (vegeu el gràfic 2).

Gràfic 2. Evolució de la facturació de la indústria discogràfica a Catalunya, en milions d'euros (2008–2019)

Font: GRUP ENDERROCK (2021).

L'edició de discos físics de música en català s'ha reduït un 34% en el darrer quinquenni —passant de 807 referències discogràfiques físiques editades en català l'any 2015 a 536 l'any 2019—, mentre que la producció digital ha augmentat un 1.030% —de 104 a 1.176, amb una explosió del llançament de senzills des dels anys 2018–2019—, i també s'ha registrat un notable augment de la publicació de vinils, del 159% —de 37 a 96 edicions—. Tanmateix, la producció de discos en català ha tingut un ascens notable en la darrera dècada. El 2008 la producció

d'edicions en físic i en digital es va situar en 572 referències, una xifra que el 2018 ja s'havia més que doblat. Cal assenyalar el rècord històric de referències amb algun tema en català, que arriben a 1.201 edicions (+110%), una tendència que ha continuat a l'alça el 2019 i el 2020. Per contra, en els rànquings de música catalana en qualsevol llengua, segons Promusicae (2019; 2020), les vendes s'han devaluat un 40% en la darrera dècada, tot i que s'han mantingut amb una mitjana d'11 discos amb més de 10.000 còpies venudes (disc d'or). La presència de música en català al rànquing de vendes també ha disminuït de 6 a 4 discos d'or en una dècada, amb una caiguda de vendes d'un 30% del 2008 al 2018.

3. Indústria del directe

3.1. Facturació de la música en directe

Les conseqüències de la pandèmia han estat devastadores per la greu disminució en la contractació artística i la destrucció del teixit empresarial, que han afectat de manera íntegra les programacions musicals. Res serà igual, i caldrà una transformació de l'ecosistema cultural. Tal com ha reclamat el sector i s'ha fet palès a través de les enquestes elaborades pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), l'Associació Professional de Representants, Promotors i Mánagers de Catalunya (ARC) o la Unión de Músicos Profesionales (UMP), entre d'altres, assolir la reestructuració de les empreses culturals ha de ser una prioritat per als responsables públics i privats per fer front als mals endèmics del sector, que van des de la insuficiència d'un pressupost cultural públic mínim del 2% fins a la manca de suport als músics com a treballadors de la cultura.

La música en directe va aportar el 2019 la millor facturació de la darrera dècada, amb 91 milions d'euros i un augment del 6% respecte a l'any anterior. El 2019 va ser un any de remuntada, en el qual es va registrar un increment de concerts, fins als 17.362 (+3%), i una xifra de públic de 10,9 milions d'espectadors (+2%) (vegeu el gràfic 3). Tot i que el 2017 també havia estat una excel·lent temporada, amb xifres històriques pel que fa a celebració de concerts i assistents, el 2019 la indústria de la música en directe tot just havia pogut sanejar els comptes.

La reestructuració obligada del sector va comportar de manera directa una reducció del nombre de treballadors. Des del 2010 s'havia perdut una tercera part dels empleats fixos contractats per empreses d'ARC, i el 2019 es va aprofundir en la tendència, amb una davallada del 18% respecte a l'any anterior. Tal com hem explicat anteriorment, el sector musical havia remuntat la crisi econòmica del 2008 amb més externalització de les produccions, contractacions temporals i *freelance*, la qual cosa va fer augmentar la fragilitat del sector.

Aquesta situació es va agreujar el 2020 amb la frenada generalitzada de la contractació i la celebració d'esdeveniments de música en directe. La facturació de la indústria del directe va caure fins a només 32,1 milions d'euros (-64,7%), els concerts i espectacles musicals es van reduir a sols 7.157 (-58,8%), i, com a conseqüència de l'anul·lació de concerts i les restriccions d'aforament, la xifra d'espectadors va caure per sota del milió (-90,9%), tal com reflecteix el gràfic 3.

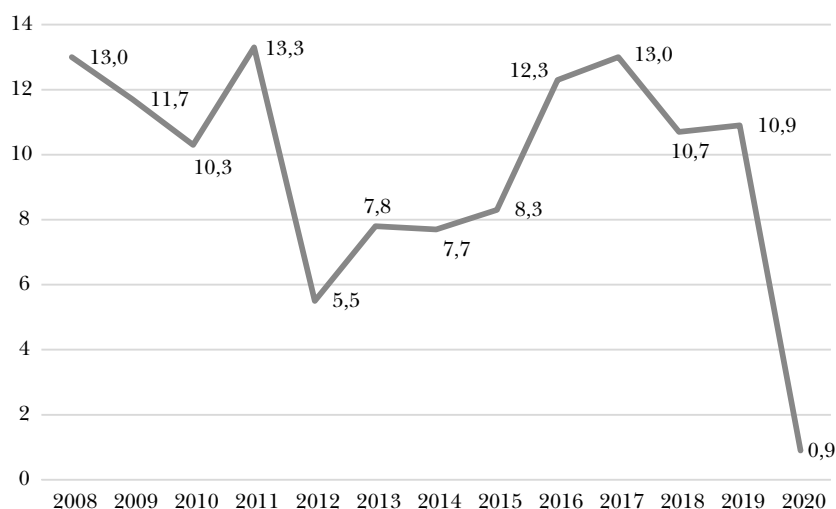
Assolir la reestructuració de les empreses culturals ha de ser una prioritat per als responsables públics i privats per fer front als mals endèmics del sector

.....

El 2020 tots els macrofestivals van ajornar les seves edicions, mentre que els grans van perdre un 75% del públic, i les festes majors van veure com es difuminava el 90% dels assistents

.....

Gràfic 3. Espectadors de música en viu a Catalunya, en milions de persones (2008–2020)

Font: GRUP ENDERROCK (2021).

3.2. Festivals

Els indicadors dels grans festivals de pop-rock dels Països Catalans van millorar notablement el 2019, però alguns indicadors apuntaven que podrien haver tocat sostre. Per primera vegada en una dècada els espectadors van caure un 2,5% i es va trencar la tendència a l'alça registrada des del 2009. Els certàmens de Catalunya van aconseguir una major estabilitat, amb un mínim descens del 0,1% i la presència majoritària de públic jove, que garanteix la viabilitat dels macrofestivals com a format preferit de música en directe.

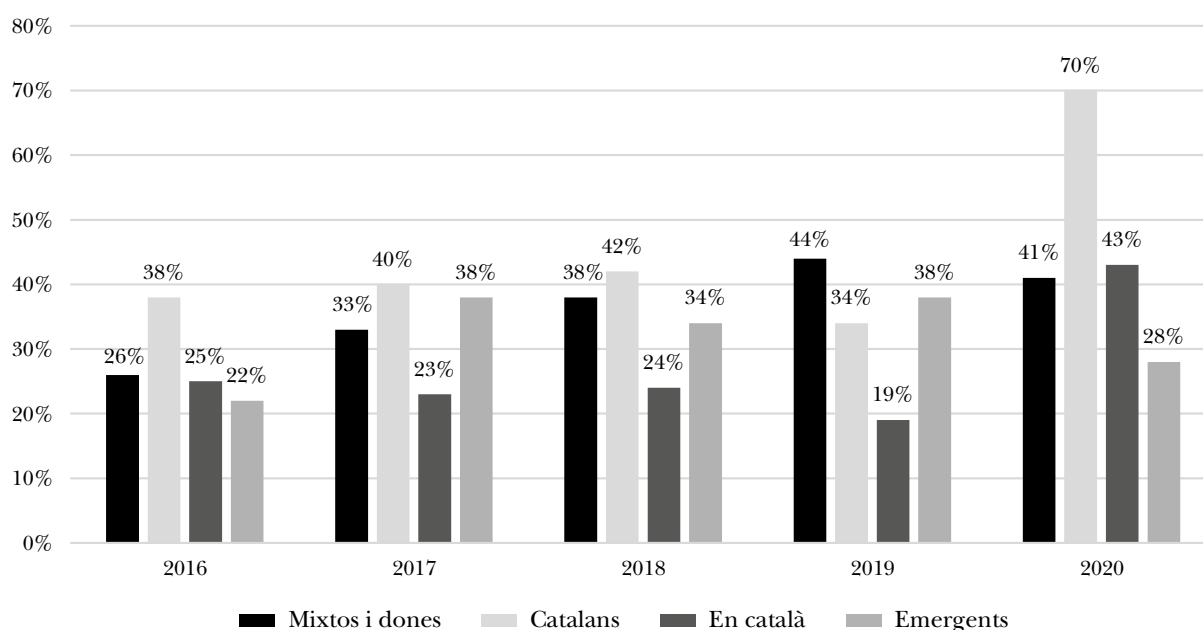
Els festivals de pop-rock són el motor de la música en viu, però el 2020 la pandèmia va deixar el sector en estat letàrgic. Del mig centenar de cites principals, la meitat va haver d'ajornar o cancel·lar les seves edicions. Com a resultat es va reduir un 75% la mitjana d'assistència d'espectadors. Tots els macrofestivals van ajornar les seves edicions, mentre que els grans —de 10.000 a 100.000 espectadors— van perdre un 75% del públic, i les festes majors van veure com es difuminava el 90% dels assistents. Per contra, les cites de petit format van parlar millor el cop, amb una caiguda del 30%. A Catalunya la davallada de públic va ser del 80%; al País Valencià, del 72%, i a les Balears, del 60%. Els certàmens públics van perdre un 91% d'espectadors i els privats, un 71%.

Després del primer confinament, moltes empreses i artistes es van posar d'acord per tornar a l'activitat, tot i que molts concerts fossin insolvents per unes restriccions d'aforament que el sector considerava desproporcionades en comparació amb altres àmbits. Les sales de concerts van ser l'àmbit amb major incidència, per la cancel·lació del 95% de l'activitat anual, amb més de 4.000 concerts suspesos i 1.623 treballadors afectats. L'estimació del sector va ser una davallada de 40,5 milions dels ingressos previstos i 10 milions de pèrdues directes provocades pels costos de manteniment dels locals tancats.

3.3. Gènere, llengua, procedència dels artistes i grups emergents als festivals

La crisi provocada per la pandèmia ha afavorit la programació d'artistes locals als principals festivals catalans de pop-rock, que van doblar la presència als cartells el 2020, amb un 105% més de noms dels Països Catalans i un 126% més de presència de la llengua catalana a les programacions. La mateixa conjuntura, en canvi, va reduir la presència i el lideratge d'artistes femenines, que ha caigut un 40%, tot i que les formacions mixtes s'han vist beneficiades. La Covid-19 també va beneficiar els grups consolidats en detriment dels emergents, de manera que la programació d'artistes novells va caure una quarta part, segons les dades recollides i analitzades per l'*Anuari de la música* entre els dotze principals festivals catalans de música popular (vegeu el gràfic 4).

Gràfic 4. Tipologia dels artistes a les programacions dels principals festivals musicals catalans (2016–2020)

Font: GRUP ENDERROCK (2021).

Els festivals han presentat versions reduïdes diferenciades d'anys anteriors, sobretot en el cartell internacional. Per aquest motiu, la contractació d'artistes catalans (70%) i en català (43%) va doblar el 2020 el percentatge respecte a l'any anterior. Fins a l'any 2019 els artistes més programats eren estrangers i les llengües principals, el castellà i l'anglès. La tendència va augmentar el 2019, amb un 66% de noms de fora dels Països Catalans. En canvi, el 2020 la música dels territoris de parla catalana es va veure afavorida per la situació en una mena de discriminació lingüística positiva impensada, i es va girar el mitjà amb la programació d'un 70% d'artistes catalans als certàmens més destacats, respecte al 34% de l'any anterior. A més, també es va duplicar la música en català, amb un 43% dels artistes, quan el 2019 havia estat de només el 19%, la xifra més baixa de les anteriors quatre temporades. De tota manera, això no

Amb la pandèmia, la paritat de gènere ha estat l'àmbit més afectat, després de la bona evolució dels quatre anys anteriors, en què s'havia triplicat la presència femenina

.....

El 74% dels catalans no va anar a cap directe musical el 2020

.....

deixarà de ser un miratge si els programadors no continuen tenint cura del talent local; i no només quan van mal dades.

En contrast, la presència de dones i grups mixtos als escenaris ha retrocedit tres punts en la programació, del 44% el 2019 al 41% l'any següent. A més, cal subratllar el pessimista 19% de propostes liderades per dones, quan l'any anterior aquestes havien assolit el seu rècord, un 32%, gràcies sobretot a les campanyes de conscienciació. Amb la pandèmia, la paritat de gènere ha estat l'àmbit més afectat, després de la bona evolució dels quatre anys anteriors, en què s'havia triplicat la presència femenina. Les dades recollides per l'*Anuari de la música* mostren una evolució des de l'11% registrat el 2016 fins al 32% del 2019, però el 2020 la presència de projectes liderats per dones va caure al 19%. Tot i això, la xifra es va veure compensada amb el 22% de grups mixtos, que es van doblar respecte a la temporada anterior.

El tercer camp d'anàlisi és la presència d'artistes consolidats i emergents. S'ha constatat que la pandèmia afavoria els cartells menys arriscats i més conservadors. L'aposta pels emergents (amb només un 28% dels cartells el 2020) ha caigut a la proporció més baixa des que es va iniciar el darrer quinquenni, amb un 22% d'artistes novells, i després que el 2019 es tanqués amb un percentatge rècord del 38%.

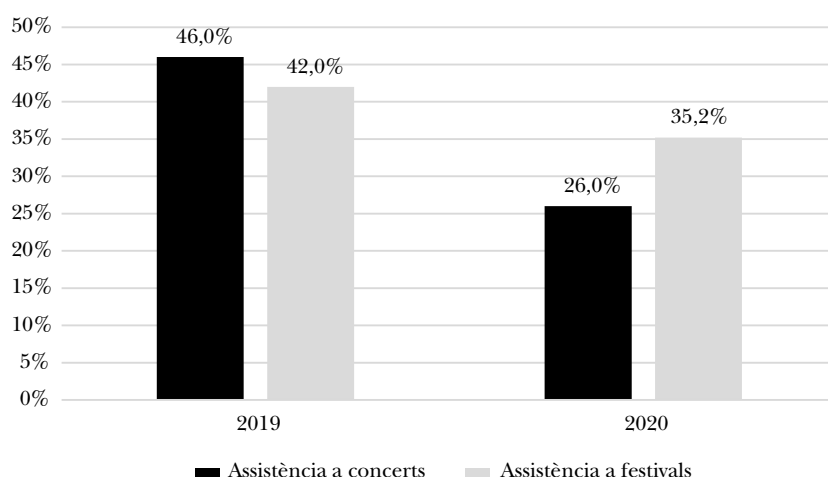
4. Consum musical a Catalunya

El 2019 el consum musical es va mantenir estable, amb un 46% de catalans que van anar a concerts (vegeu el gràfic 5), la mateixa xifra que l'any anterior. La tendència va afavorir el consum de festivals i macrofestivals, un model que va trobar la fórmula per atreure 1,2 milions d'assistents joves i adults. El preu de les entrades es va situar llavors com el primer argument per decidir anar d'espectador a un concert. Per contra, va seguir l'auge imparable d'escolta de música, amb un augment de quasi cinc punts des de 2018, fins al 82,80% el 2019, gràcies sobretot a les plataformes digitals, on el català només ha crescut de manera moderada, segons les dades de l'*Enquesta de participació cultural de Catalunya* (vegeu el gràfic 6). Per contra, el 2020 la crisi sanitària va tenir conseqüències devastadores. Tres quartes parts dels catalans de 14 anys o més no va assistir a concerts de música en directe, i les xifres d'assistència a concerts va passar del 46% el 2019 al 26%. A més, dels melòmans que van anar a concerts, només una tercera part (35,2%) va poder assistir a un festival, una dada allunyada del 42% del 2019. I, tanmateix, una cosa ha quedat clara: la música és un salvavides. El 83,5% afirmava haver escoltat música la jornada anterior, una xifra que marca un rècord respecte als cinc anys anteriors (el 2015 va ser del 71%).

L'enquesta corrobora xifres esfereïdores, les pitjors intuïcions pel que fa a l'assistència a esdeveniments musicals (vegeu el gràfic 5): el 74% dels catalans no va anar a cap directe musical el 2020, i dels que hi van anar, el 40% va gaudir d'un sol concert, el 25% va assistir a dos concerts, i només un 11% va anar a tres concerts. Per posar en context les dades, és rellevant recordar que el 2019 els catalans van acudir de mitjana a uns 4,5 concerts. Per franges d'edat, són els joves d'entre 20 i 24 anys els que més hi van assistir, seguits dels de 25 a 34 i dels de 14 a 19. Les

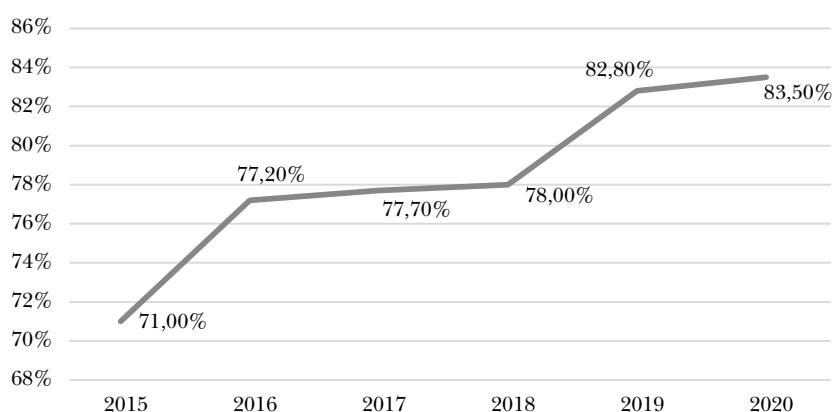
restriccions de la mobilitat van ser duríssimes, però els addictes a la música van tenir alternatives per seguir escoltant música. En la franja punta es va consolidar un 3% dels catalans que escolten música més de vuit hores al dia. I entre l'escàs 26% que va anar a alguna cita musical, hi va haver un 2% de valents que van assistir a més de 6 concerts, i un 1,7% va assistir almenys a una desena, una fita remarcable, en què dominen lleugerament les dones, en un context com el que s'ha viscut.

Gràfic 5. Percentatge de la població catalana, de 14 anys o més, que va assistir a concerts i festivals (2019–2020)

Font: Enquesta de participació cultural, recollida a DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2020 i 2021)

Gràfic 6. Percentatge de població catalana, de 14 anys o més, que afirma haver escoltat música el dia anterior (2015–2020)

Font: Enquesta de participació cultural, recollida a DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2019, 2020 i 2021).

4.1. Música i llengua

Aprofitant l'aturada de les gires internacionals, el 2020 el català va seguir creixent com a llengua preferent als concerts i va batre un nou rècord. Si el 2017 només havia captivat el 39% de l'audiència, el 2018 es

Aprofitant l'aturada de les gires internacionals, el 2020 el català va seguir creixent com a llengua preferent als concerts i va batre un nou rècord

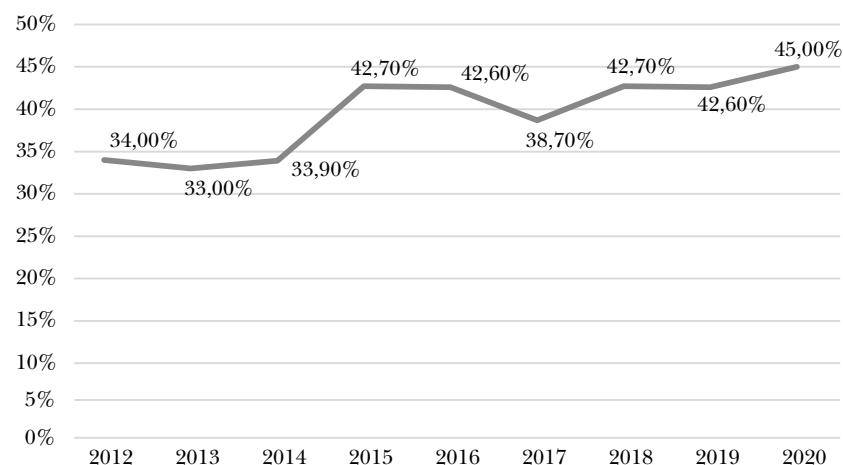
Preguntats per l'idioma de la música que havien escoltat la jornada anterior, el 2020 un 41% dels catalans van respondre "català", un percentatge cinc punts inferior al 46% del 2019

.....

va recuperar amb escreix, arribant al 43%, xifra que marcava un punt àlgid. El 2019, lluny de reduir-se de forma significativa, es va mantenir en el 42%, una marca similar a la de 2015, després de tres anys en ascens. Aleshores, la baixada del percentatge va ser a causa de la reducció dels concerts en diverses llengües en favor de les programacions monolingües. El 2020 la xifra va assolir per primer cop el 45% de concerts d'artistes que canten en català (vegeu el gràfic 7). Alhora, també va créixer el nombre de concerts d'artistes en castellà, del 51% el 2019 al 53% el 2020, liderant l'espai de la música en viu. El gran perjudicat va ser el nombre de concerts d'artistes que canten en anglès, que es va situar força per sota del percentatge del 2019, en caure sis punts, del 34% al 28%. Així mateix, la música instrumental va seguir pujant i va arribar al 10%.

En canvi, el 2020 va disminuir l'interès dels oients que escolten música en català per YouTube i altres plataformes de *streaming* o ràdio. Preguntats per l'idioma de la música que havien escoltat la jornada anterior, el 2020 un 41% dels catalans van respondre "català", un percentatge cinc punts inferior al 46% del 2019 i només lleugerament superior al de 2017, que va ser del 39,4%. El castellà va descendir també lleugerament, tot i consolidar la segona posició per darrere de l'anglès, amb el 73% de les escoltes, respecte al 74,7 del 2019. Des de l'any 2016, l'anglès ha augmentat 7,5 punts, passant del 77,5% el 2016 al 85% el 2020.

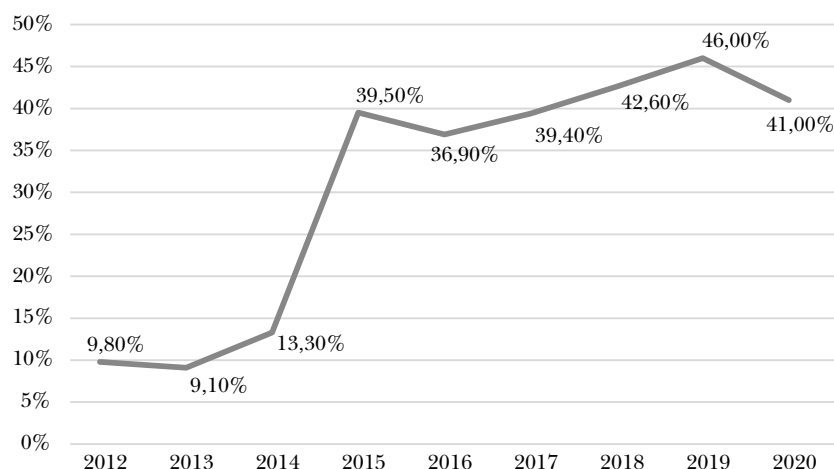
Gràfic 7. Percentatge de població catalana que declara que el català va ser la llengua del seu darrer concert (2012–2020)

Font: BARÒMETRE DE LA COMUNICACIÓ I LA CULTURA (2012), EGM BARÒMETRE CATALUNYA (2013 i 2014) i Enquesta de participació cultural, recollida a DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2019, 2020 i 2021).

Si ens centrem en l'evolució del percentatge de població catalana que declara que el català va ser la llengua en què va escoltar música el dia anterior, entre el 2012 i el 2014 augmenta progressivament del 9,80 fins al 13,30, amb un fort increment el 2015, quan arriba al 39,50%. L'any 2016 viu una petita davallada fins al 36,90%, moment en el qual torna a remuntar fins al 2019, amb el 46%. Aquesta tendència a l'alça es caracteritza per un fort retrocés de cinc punts l'any 2020, quan arriba al 41% (vegeu el gràfic 8).

Gràfic 8. Percentatge de població catalana que declara que el català va ser la llengua en què va escoltar música el dia anterior (2012–2020)

Font: BARÒMETRE DE LA COMUNICACIÓ I LA CULTURA (2012), EGM BARÒMETRE CATALUNYA (2013 i 2014) i Enquesta de participació cultural, recollida a DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2019, 2020 i 2021).

La facturació de la indústria discogràfica catalana el 2020 va retrocedir i es va situar en els valors del 2018, amb 18,9 milions d'euros

.....

5. Indústria discogràfica

Tot i que la crisi provocada per la pandèmia ha afectat tots els àmbits culturals, el 2020 el sector discogràfic va aconseguir salvar els mobles, malgrat que les previsions més pessimistes apuntaven a una pèrdua del 65% de la facturació, amb un 85% menys de vendes de discos físics i un 25% de caiguda del negoci digital. Els primers resultats confirmats —tot i que amb números vermells— sembla que finalment no han corroborat unes previsions tan nefastes, ja que les xifres de facturació de la música digital no han parat de créixer, i més encara en el període de confinament. Cal remarcar, però, l'increment extraordinari del 52% d'edicions en català del 2018 al 2020, un any pandèmic en què la producció discogràfica va assolir un rècord històric de 1.831 referències en CD, LP i senzills, gràcies sobretot a l'auge digital. Només el 2020 les produccions en català van pujar un 31%.

El format digital s'ha implantat de manera generalitzada en el mercat fonogràfic català, i ja predomina tant en les vendes i com en les edicions. La gran eclosió s'ha produït gràcies a la implantació generalitzada dels senzills promocionals, que el 2020 van augmentar un 131%. De fet, les edicions catalanes en format digital van créixer de 590 el 2019 a 1.176 el 2020, un augment del 99,32%. Contràriament, en aquest mateix bienni 2019–2020, la producció de CD es va ensorrar de nou, amb una nova davallada del 20% —de 671 a 536 discos—, tot i que aquest mercat sobreviu en part gràcies a la moda del consum de LP. Les publicacions en vinil van tornar a pujar el 2020, amb un increment del 8%, de 86 a 93 edicions, de la producció en català.

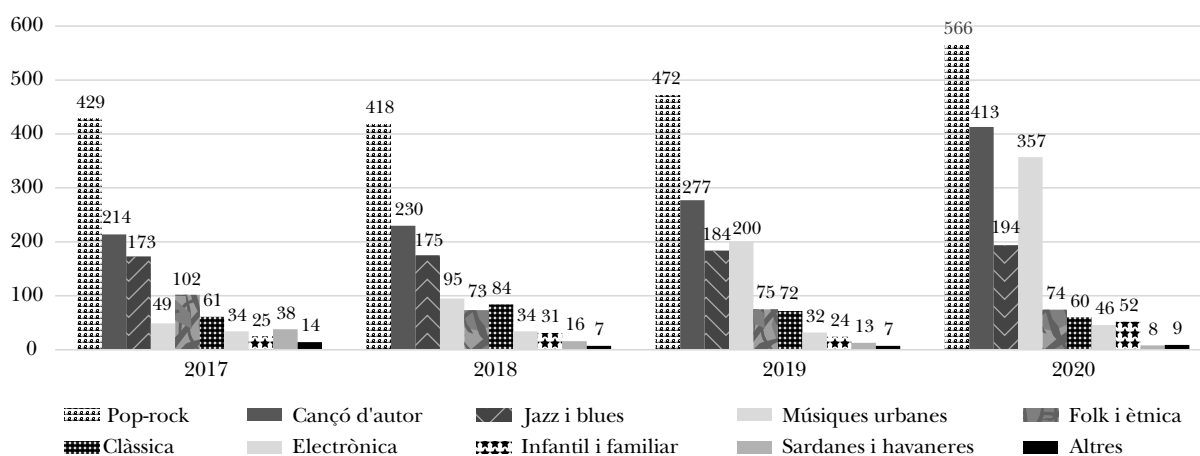
La facturació de la indústria discogràfica catalana el 2020 va retrocedir i es va situar en els valors del 2018, amb 18,9 milions d'euros (+23% respecte a l'any anterior). Una línia descendent que es va ratificar a causa dels efectes de la pandèmia en la caiguda de publicitat a les plataformes

La indústria discogràfica és el sector musical que ha pogut resistir millor la crisi, malgrat perdre un 15% en les vendes de discos

digitals i la caiguda d'ingressos per *management*, en direcció contrària al mercat espanyol —dominat per les companyies multinacionals—, en el qual la facturació va augmentar un 4%, tot i la crisi provocada per la pandèmia. El mercat digital català, que representa el 80%, va perdre un 17% de facturació, mentre que el físic (20%) va caure un 5%. La indústria discogràfica és el sector musical que ha pogut resistir millor la crisi, malgrat perdre un 15% en les vendes de discos, tot i la xifra rècord de vendes d'*El disc de La Marató* (203.000 còpies) o de l'àlbum de comiat de Txarango, *De vent i ales* (23.000).

En contraposició a totes les males dades provocades per la pandèmia, la producció discogràfica en català ha assolit una xifra històrica. El gènere majoritari del pop-rock va créixer el 2019–2020 un notable 35% en nombre de discos produïts (especialment la música pop, en detriment del punk, el rock i el heavy-metal), i la cançó d'autor també va marcar un nivell històric, amb un creixement el darrer bienni del 80%. I per damunt d'aquesta evolució, el 2020 va ser l'any de la música infantil, ja que, aprofitant que la mainada era tancada a casa, els artistes van augmentar un 117% la producció de discos respecte a l'any anterior, sobretot en format digital, i van reinventar-se amb festivals i concerts en línia i per *streaming* que van ser seguits de manera massiva des de les llars catalanes.

Gràfic 9. Edicions discogràfiques en català per estils (2017–2020)

Font: GRUP ENDERROCK (2018, 2019, 2020 i 2021).

Tot i això, el gran gènere que marca la tendència predominant del panorama en català són les músiques urbanes, que en el període 2019–2020 han tingut un auge del 275%, passant de les 95 referències interpretades en català del 2018 a les 357 del 2020. El hip-hop, trap, dancehall i reggaeton ja conformen el tercer estil més consumit a Catalunya, especialment per part dels adolescents, només per darrere del pop-rock i la cançó melòdica, que cada any perden més adeptes. El folk en català es va mantenir al voltant de les 74 referències. El jazz va tenir també un comportament a l'alça, amb un increment de 175 a 194 gravacions (+11%), amb la proliferació de free-jazz en format digital.

I l'electrònica també va registrar un creixement, de 34 a 46 edicions (+35%). En sentit contrari, les edicions de música clàssica van caure un 29% respecte al 2018, de 84 a 60 discos amb intèrprets i compositors en català, a causa bàsicament de la impossibilitat de fer enregistraments de gran format amb la pandèmia (vegeu el gràfic 9).

6. Conclusions

Com a conclusió, l'anàlisi de l'evolució del sector musical català en el bienni 2019–2020 constata dos moments molt diferenciats. D'una banda, el 2019 es va assolir el punt de màxima recuperació del sector després d'anys d'evolució ascendent —especialment des del 2014—, i tot feia preveure que el 2020 seria un any de grans resultats. Però l'impacte de la pandèmia a partir de l'aplicació de l'estat d'alarma el 14 de març va obligar a tancar sales durant un any i a ajornar els grans festivals. A més, un cop aixecat l'estat d'alarma, les autoritats sanitàries només van permetre la celebració de concerts amb aforaments reduïts, del 30% al 50%, amb un màxim de 500 espectadors en espais tancats i 1.000 a l'aire lliure, amb mascareta i distància de seguretat. Aquesta situació ha provocat la pitjor recessió de la història per al sector de la indústria del directe, amb una situació catastròfica sense precedents que només s'ha pogut pal·liar de manera puntual i limitada amb les subvencions de l'Administració a empreses i autònoms. Unes ajudes que han estat considerades insuficients per fer front a l'embat de la crisi en un sector que ja patia dèficits estructurals històrics que s'han agreujat arran de la pandèmia. En aquest sentit, l'Acadèmia Catalana de la Música va anunciar un pla de xoc d'aplicació urgent per fer front a la situació, amb una desena de mesures, la majoria de les quals en el moment d'escriure aquestes línies encara no s'han aplicat i continuen sobre la taula dels polítics. I el mateix succeeix amb els objectius estructurals plantejats per a un pla de recuperació esgrimit com a clau per a la supervivència per totes les entitats del sector musical.

7. Referències

DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2019): *Estadístiques culturals de Catalunya 2019* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. drac.cultura.gencat.cat/handle/20.500.12368/15370

DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2020): *Estadístiques culturals de Catalunya 2020* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. drac.cultura.gencat.cat/handle/20.500.12368/15371

DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2021): *Estadístiques culturals de Catalunya 2021* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. dadesculturals.gencat.cat/ca/estadistiques_culturals_catalunya

GRUP ENDERROCK (2018): *Anuari de la música 2018* [En línia]. Barcelona: Grup Enderrock Edicions; Associació Professional de Representants,

El 2019 es va assolir el punt de màxima recuperació del sector després d'anys d'evolució ascendent, i tot feia preveure que el 2020 seria un any de grans resultats, però la pandèmia ho va impedir

.....

Promotors i Mànagers de Catalunya (ARC). iquiosc.cat/anuari-de-la-musica/numero/16

GRUP ENDERROCK (2019): *Anuari de la música 2019* [En línia]. Barcelona: Grup Enderrock Edicions; Associació Professional de Representants, Promotors i Mànagers de Catalunya (ARC). iquiosc.cat/anuari-de-la-musica/numero/17

GRUP ENDERROCK (2020): *Anuari de la música 2020* [En línia]. Barcelona: Grup Enderrock Edicions; Associació Professional de Representants, Promotors i Mànagers de Catalunya (ARC). iquiosc.cat/anuari-de-la-musica/numero/18

GRUP ENDERROCK (2021): *Anuari de la música 2021* [En línia]. Barcelona: Grup Enderrock Edicions; Associació Professional de Representants, Promotors i Mànagers de Catalunya (ARC). iquiosc.cat/anuari-de-la-musica/numero/19

PRODUCTORES DE MÚSICA DE ESPAÑA (PROMUSICAE) (2020): *Mercado de la música grabada en España en 2019* [En línia]. Madrid: Productores de Música de España (Promusicae). promusicae.es/documentos/viewfile/204-mercado-musica-grabada-espana-2019

PRODUCTORES DE MÚSICA DE ESPAÑA (PROMUSICAE) (2021): *Mercado de la música grabada en España en 2020* [En línia]. Madrid: Productores de Música de España (Promusicae). promusicae.es/documentos/viewfile/222-mercado-de-la-musica-grabada-en-espana-2020